

לב המזערים

עלון חודשי בענייני הלכה ומנהגים, מתוך סדרת הספרים "לב המזערים"

גיליון קס"ט

הלכות והליכות בענייני שבת קודש

הוצאות שבת

"ומי פתי יצמצם להוציא מכיס הקב"ה המשלם הוצאות ושכר טוב, אין זה כי אם רוע לב וכסות עינים, הקל הפוקח עורים יאיר עינינו וברוח נדיבה יסמכנו" (חסד לאלפים רמב).

כל מזונותיו של אדם קצובות לו: כל מזונותיו של האדם קצובים לו מראש השנה ועד ראש השנה חוץ מהוצאות שבת ויו"ט (והוצאות בניו לתלמוד תורה) [ביצה טז, א].

הטעם: לפי שעל שבת נאמרה הברכה (בראשית ב ג) "ויברך אלהים את יום השביעי" ממילא אין מקום לחול קללה של בזעת אפך תאכל לחם על הוצאות שבת (שיח יצחק).

רמז לדבר: כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה חוץ מתשרי ר"ת תלמוד תורה, שבתות ראש חודש, יום טוב (באר היטב רמב א בשם ספר עטרת זקנים).

ועוד גבי הוצאות שבת נאמר "אמר רבי יוחנן משום רבי אלעזר ברבי שמעון אמר להם הקב"ה לישראל, [למי שהשעה דחוקה לו ואינו מוצא ממון כדי לענג את השבת] בני, לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע" (ביצה טו, ב) דהיינו הקב"ה מבטיח לעם ישראל תלוו כסף כדי לקנות לצרכי שבת, ואני אפרע את החוב (טור סו"ס רמב), ויבטח בה' שהוא יעזרנו לשלם לו (ב"ח שם ד).

ללוות להוצאות שבת לצורך מגדנות

יש אומרים: שמה שאפשר ללוות לצורך הוצאות שבת דווקא להוצאות שבת של אכילה ושתייה ובגדי שבת הבסיסים, אבל לא כדי להרבות במגדנות ועינוגים (עיין א"א בוטשאט רמב, עיין רמב"ם שבת פרק ל הלכה ז).

הוצאות שבת חוזרות בכפליים (חמדת הימים ח"א)

רמז לדבר: על פי דברי המשנה (שבת א א) "יציאות השבת שתים שהן ארבע", ביאור מה שאדם מוציא על השבת אם שתים יהיה ארבע, לפי שכופלים לו מן השמים (פירוש אצבע קטנה על ספר מורה באמצע אות קלד).

ויש שכופלים לו אף יותר כמו מעשה של יוסף מוקיר שבת (שבת קיט, א) והכל תלוי בכוונה לשם שמים ולא על מנת לקבל פרס.

רמז לדבר: בפרק במה מדליקין (שבת ב ה) שאומרים [בני אשכנז] בליל שבת כתוב "כחם על הנר כחם על השמן" **הטעם שלא כתוב חס על הנר** לפי שמזונותיו של האדם קצובין לו חוץ מהוצאות

שבת הרי שהוצאות שבת אינם עולים כלום לכן החס על הנר אינו אלא כחס שנדמה לו שחס אבל לפי האמת אינו מחסרו כלום, ולכן כתוב כחס בכ"ף הדמיון שכך נראה לעיני אדם ובאמת אינו כן (הגר"א הובא בספר אמרי דעת על משניות שבת, הגאון מטשעבין).

מי שממעט מהוצאות שבת ויו"ט יצטרף אלו למה שקימץ לרופא שכר רפואה מידה כנגד מידה, ובזה פירש שם רק שבתו יתן ורפא ירפא (ערוגת הבושם פרשת משפטים).

מה נכלל בכלל הוצאות שבת שחוזרות

קניית בגדים לכבוד שבת

יש אומרים: שבגד נאה שנעים לצאת עימו בשבת, נכלל בכלל הוצאות שבת ויו"ט (הגרש"א שולחן שלמה תקטז הערה ד).

קניית מפות שולחן

יש אומרים: שאף הוצאות על קניית מפות וכדומה לכבוד שבת נכלל בכלל הוצאות שבת (שמירת שבת כהלכתה חלק ב פרק מב הערה נט ציין לשו"ת רבבות אפרים ח"א סימן קפא שכך כתב).

ויש אומרים: שכל שהוא צורך שבת ויו"ט נכלל בזה (הגר"ח ק"צ"ל הובא בספר ויאמר שמואל סימן כט אות ד).

פמוטות של כסף

יש אומרים: שאם מתכון לכבוד שבת הוי בכלל הוצאות שבת ויו"ט [ולא שמתכון שיהיה לו כלים מפוארים בביתו] (הגר"ח"ק אליבא דהלכתא חוברת מא עמוד כה סוף טור א).

החזר בהוצאות שבת כדברים שאינו רגיל בהם כחול

יש אומרים: שהוצאות שבת חוזרות דווקא בהוצאות שרגיל להוציא בסעודות חשובות, אבל הוצאות מיוחדות במינן שקונה מיני מגדים מחו"ל בסכומים יקרים לא על זה דיבר הכתוב (הגר"ח"פ שיינברג ק"צ"ל הובא בספר דרור יקרא בענין הכנה לשבת והוצאות שבת).

יש אומרים: שכל שמתכון לכבוד שבת הכל חוזר (הגר"ח"ק ק"צ"ל הובא בספר דרור יקרא בעניני סדר יום שבת).

מנהגו של הגרש"ד פינקוס זצ"ל

הגרש"ד פינקוס ז"ל היה נוהג מידי שבוע, ללכת עם הילדים לסופר לקחת עגלה ולתת לילדים למלאותה כאוות נפשם, שהרי הוצאות שבת חוזרות (הובא בספר השמש בגבורתו).

העלון נתרם לע"נ האשה ערנה בת רבקה מינדל וינברגר ע"ה

נלב"ע ב' חמוז תש"פ. ת.ג.צ.ב.ה.

להוציא הוצאות לשבת וישמש לו לימי החול

יכול להוציא לשבת הוצאה וישמש לו גם לשאר ימי השבוע דהיינו שיקנה אוכל לשבת אף שישאר ממנו חלק לשאר ימות השבוע יכול לאכול ולא צריך לשמור לשבת הבאה (ארח דוד להגאון ר' דוד בהר"ן הלכות שבת קטו).

[בספר בית אימי מובא כי הרבנית קנייבסקי ע"ה אמרה לנשות ישראל לבשל לשבת בשפע כדי שישאר ליום ראשון וע"י כך יחזרו הוצאות התבשיל ואין בזה הערמה].

חשמל כשר לשבת – גנרטור

יש אומרים: שמי שרגיל להשתמש ביום חול למאור וחימום וצינור בחשמל נחשב צורך ואין זה כבוד שבת שיחסר לו ממה שרגיל בימות החול, ויש להניח שגם בתשלום עבור גנרטור נאמרה הבטחה שכל המוסיף מוסיפים לו (הגריש"א ז"ל הובא בספר שבות יצחק חלק ו עמוד קפח הג"ה).

וכן כתבו פוסקי זמננו: שחשמל כשר הוא מכלל הוצאות שבת ויו"ט שהקב"ה מחזיר ומשלם (הגר"ח ק אגרות וכתבים עח).

מים כשרים לשבת

יש אומרים: שגם הוצאות עבור מים שאין בהם חילול שבת הוי בכלל הוצאות שבת (חוט שני חלק א פרק ד ס"ק א ד"ה הוצאות).

סעודת מלווה מלכה

יש אומרים: שאף הוצאות של סעודת מלווה מלכה בכלל הוצאות שבת (הגר"ח ק"ל בספר מילי מעלייתא אות לח כתב יתכן, הגר"ש דבילצקי הובא באליבה דהלכתא חלק סד עמוד קיז טור ד).

ויש אומרים: שאינו נכלל בכלל הוצאות שבת, לפי שבגמרא מבואר הוצאות שבת, ומלווה מלכה אינו הוצאת שבת (רבבות אפרים הובא באליבה דהלכתא חלק סד עמוד קיח טור ב).

הזמנת אורחים

יש אומרים: שבדין הוצאת שבת גם האורחים בכלל זה (שו"ת רבבות אפרים חלק ו סימן נו אות ו).

ויש אומרים: שאינו נכלל בגדר הוצאות שבת לפי שזה צדקה שלו, והגדר בהוצאות שבת שלא נחשב בהוצאתו זה דבר שהוא מחוייב בו (הגריש"א ז"ל הובא באשרי האיש או"ח ח"ב פרק יב ב).

יש אומרים: שדוקא אם צמצם הוצאתיו כל השבוע יחזרו לו הוצאות שבת קודש שהוציא (עיין חת"ס ביצה טז, א, דרך שיחה ח"ב עמוד תא בשם הגר"ג נדל).

הטעם שהקב"ה לא מביא כסף לפני שנוקק האדם להלוואה

לפי שאם יתן כסף לשבת האדם יכול להשתמש בזה לשאר צרכיו שהרי אינו יודע שזה כסף של שבת, ולכן הקב"ה מחזיר רק לאחר שכבר לווה (חשוךי חמד נדרים לג, א).

מהו הוצאות שבת

יש אומרים: דווקא כשקונה לפי יכולתו (חוט שני שבת א ב).

לקנות במקום רחוק זול יותר או במקום קרוב ויקר

מי שיכול לקנות את צרכי השבת במקום זול אך רחוק יותר ואילו במקום הקרוב המצרכים יותר יקרים, אם הטירחא ללכת למקום הרחוק יפריע לו בהכנות לשבת, הוי בכלל הוצאות שבת לקנות במקום הקרוב אליו שהוא יקר יותר, ובלבד שזה כפי ממונו ויכולתו (חוט שני שבת א ב).

הקונה במקום הקרוב אינו בחשש קטני אמנה

הטעם שהקונה במקום הקרוב אינו בחשש קטני אמנה, שהרי נאמר לוי עלי ואני פורע וכשמחפש לקנות בזול, וכי לקב"ה משנה אם יתן כך או כך לפי שחושש אולי אינו ראוי לקבל מחמת עונתיו (הגר"ח ק הובא בספר שאלת רב עמוד כח).

צימר

יש אומרים: שנסיעה לצימר בשבת אינו בכלל הוצאות שבת אם יוצא לנפוש ולא לכבוד שבת, אך אם נוסע לשבת מחמת שרוצה לענג את השבת ודאי שהוי בכלל הוצאות שבת (ווי העמודים חלק שמונים וארבע עמוד צב).

הכנת לשבת

"אמר רב חסדא לעולם ישכים אדם להוצאת שבת, שנאמר (שמות טז ה) והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו לאלתר" (שבת קיז, ב).

ישכים בבוקר ביום שישי להכין צרכי שבת (ש"ע רנא)

ומניין: דבר זה נלמד מהמין דכתיב (שמות טז ה) "והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו" הכנת צרכי שבת דומיא דהבאה המון, מה הבאת המון היתה לאלתר בבוקר דכתיב (שמות טז כא) "וילקטו אותו בבוקר בבוקר" אף הכנת מאכלי שבת צריך שתהיה מיד בבוקר ואחר התפילה (טור רנא, משנ"ב רנ ס"ק א).

טעם אחר: לומדים מדכתיב (שמות טז ה) "והיה ביום השישי והכינו" ואין "והיה" אלא מיד שנאמר (שמואל א יז מח) "והיה כי קם הפלשתי" וקם ביאר הרד"ק (שם ד"ה והיה) לשון זירוז (ב"י רנ א בשם מדרש תנחומא) ויש להקדים אף קודם התפילה (עיין ביאור הלכה רנ ד"ה ישכים).

קנייה לפני תפילה

בביאור הלכה כתב (סימן רנ ד"ה ישכים), נראה שיקנה אפילו לפני תפילה וק"ש דומיא דמן.

ולמעשה: זמן הקנייה הוא אחרי קריאת שמע ותפילת שמו"ע ואם על ידי כך לא ימצא לקנות אפשר להקדים הקניות ולהתפלל דזהו כבוד ה', וגם בזה יראה לקרות קריאת שמע מקודם (משנ"ב רנ ס"ק א ביאור הלכה שם ד"ה ישכים).

בגדר והכינו נאמרו שני דברים א. שידאג שיהיה לו מה לאכול בשבת דהיינו שיקנה המצרכים, ב. שיכין הוא בעצמו את המאכלים דזהו מצוות הכנה (חוט השני ח"א פרק ד א).

יש אומרים: שכל הנדון בסדר העדיפות האם ביום שישי או ביום חמישי, דבזה אמרין כמה דמינכר טפי שלכבוד שבת עדיף, אבל ודאי מי שרוצה לטרוח כל השבוע לכבוד שבת כמו שמצאנו ששמאי היה קונה מיום א' בשבת ודאי דשרי (חוט השני שם).

המבשלים מראש לכמה שבתות יש בזה חסרון בוהכינו, שכן ידוע שאם יבוא אדם חשוב לא יתנו לו מאכלים שהיו בהקפאה אלא מאכלים טריים, וכן הקונים בחנות מאכלים אפויים ומבושלים לשבת ממעטים כבוד שבת (חוט השני ח"א פרק ד א).

קנייה ביום שישי או חמישי

עדיף לקנות ביום שישי, והטעם: משום שניכר יותר כבוד שבת מאשר קונה ביום חמישי, ובדבר שצריך הכנה מרובה יש לקנות

ביום חמישי (משנ"ב רנ ס"ק ב, באר היטב שם א, כנפי יונה סימן ז). **טעם אחר:** כדי שיחול עליהם קדושת השבת (אריז"ל).

ימי שישי הקצרים שבימות החורף

בימי שישי הקצרים עדיף להקדים ליום חמישי. וכשאנו מצוי לקנות ודאי שיקנה כשנמצא בידו באמצע השבוע (משנ"ב רנ ס"ק ב).

אמירת לכבוד שבת בקניה (משנ"ב רנ ס"ק ב)

יש אומרים: טוב שיאמר על כל דבר שקונה לכבוד שבת קודש (מג"א רנ א בשם הכתבים), **והטעם:** לפי שעל ידי הדיבור יחול קדושת שבת על אותו דבר כי הדיבור באדם לא דבר ריק הוא (מחצית השקל שם א משנ"ב שם).

יש אומרים: שבאמירה זו הוא מקיים מצוות "זכור את יום השבת" (ספר החרדים מצות עשה התלויות בפה בקנה ובזמן).

יש אומרים: שאף בכל מעשה שעושה לכבוד שבת יאמר שעושה לכבוד שבת (שו"ע הרב רנ ו, של"ה מסכת שבת, מקור חיים לחו"י רסב ב).

יש אומרים: שבזה שמכין את נרות השבת מקיים מצות "והכינו" (כה"ח רנ ז).

הכנת אדם עצמו

ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת, **הטעם:** משום שזה כבוד השבת שאדם עצמו מכבד את השבת (שו"ע רנ א).

מקור בגמרא (שבת קיט, א) שהתנאים היו טורחים בעצמם בהכנות לשבת רב חסדא היה מחתך הירק דק דק, ורבה ורב יוסף היו מבקעין עצים, ורב זירא היה מדליק האש, ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול (שו"ע רנ א).

הטעם שהביא השו"ע (רנ א) רק את התנאים אלו הרי בגמרא (שבת קיט, א) **מבואר שיש עוד תנים שהיו מכינים לשבת** [רב פפא, רב חסדא, רבה ורב יוסף, ר' זירא ר' נחמן בר יצחק]

לפי שהשו"ע הביא רק את הדברים המצויים בזמנינו (קרן שבת פרק א ס"ה).

טעם אחר: שרבה ורב ספרא בודאי היו נזהרים בכל שבת ושבת להכין דבר כיון שהוא חיוב גמור, אמנם כשנזמן רישא לרבא ושיבוטא לרב ספרא שמין זה היה חביב עליהם והיה להם מזה עונג, כיון שבו היו מקיימים מצות עונג שבת, היו מתעסקים בעצמם ולא היה די להם בתיקון דבר אחר שהיו מתעסקים בשאר שבתות (שו"ע הרב קונטרס אחרון רנ ב).

הטעם שהקלו בכבודם

הטעם שהקלו בכבודם והא גדול כבוד התורה וכבוד התורה דוחה לא תעשה [כמו שמצאנו לענין השבת אבידה זקן ואינו לפי כבודו פטור מלהחזיר אבידה (חו"מ רסג)].

יש לדקדק שכתב בשו"ע דזהו כבודו שמכבד השבת כלומר שזה כבודו של האדם שעוסק בעצמו במצוות הכנה לשבת במצווה שמכבד את ה' יתברך ואין בזה משום ביזוי כבוד התורה (שו"ת חוות יאיר סימן רה).

להכין דבר אחר

יש אומרים: שמספיק שמכין דבר אחד לכבוד שבת, **והטעם:** שבזה שמכין בעצמו לכבוד שבת דבר שאינו רגיל לעשות ניכר בזה כבוד שבת (שו"ע הרב קונטרס אחרון רנ ב).

גדולי ישראל בהכנות לשבת

החזו"א היה מכין את מנורת הנפט ומתקן את הפתילה בעצמו לכבוד שבת (אורחות רבינו עמוד קא), ובצעירותו היה קונה יין לקידוש (מעשה איש חלק ז עמוד ל).

ובלקט יושר (עמוד מז) מובא שכך נהג בעל התרומת הדשן לבשל את הדגים בעצמו. החוזה מלובלין מו"ה יעקב יצחק מלובלין היה מולח את הדגים (שולחן הטהור סימן רנ יג).

ר' חיים פלאגי כתב שמי שגדול בתורה ואין בידו להכין צרכי שבת לפחות יסדר את הצלחות על השולחן וכך הוא נהג (ספר רוח חיים להגר"ח פלאגי רנ ס"ק ג).

סגולת הכנת צרכי שבת

הזיעה שאדם מזיע לצרכי שבת, הם סגולה למחיקת עונות כמו הדמעות, ולכן צריך לטרוח הרבה בשביל כבוד שבת (שערי תשובה רנ ב, בשם כוונת האר"י מחברת הקודש ריש הספר).

למעט בלימוד בערב שבת

יש למעט קצת מלימודו בערב שבת כדי להכין צרכי שבת (רמ"א סו"ס רנא) ומצוה בו יותר מבשלוחו שנאמר (שמות לא טז) "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות" פירוש לתקן את השבת (פסקי השל"ה עמוד פו).

שיעור קבוע

הרגיל ללמוד שיעור קבוע אחר התפילה אל יבטלנו, **והטעם:** שלא חוששים שמא ימשך, וכן מי שלומד עם רבים אל יבטלנו לפי שאין לבטל תלמוד תורה בשביל מצווה עוברת (משנ"ב רנ ס"ק א שער הציון שם א, עין משנ"ב סו"ס רנז ס"ק ח).

הכנה בין השמשות

יש אומרים: אע"פ שהכין בהשכמה מצוה היא לכתחילה שיוסיף גם בין השמשות, **רמז לדבר:** דכתיב (שמות טז ה) "והכינו את אשר יביאו והיה משנה" והיה משנה הכוונה שיכינו שנית (משנ"ב רנ ס"ק ב בשם מג"א רנ א) ואין הכוונה בין השמשות ממש שהרי הוא נדון כשבת אלא הכוונה לקראת הלילה (ערוה"ש שם א, תורת שבת שם ב).

ברכה על הכנה לשבת

הטעם שלא מברכים ברכה על הכנה לשבת אף שהיא מצוה בפני עצמה ולומדים זאת מהפסוק (שמות טז ה) "והכינו את אשר יביאו". לפי שאין מברכים על מצוה שאין בעשייתה גמור מצוה [ולכן אין מברכים על עשיית סוכה ועל עשיית תפילין] וכיון שהכנות לשבת אינו גמור המצוה שהרי אם לא יאכל בשבת אין בהכנה עצמה שום מצוה (שו"ת קרן לדוד סימן סא ט).

עונש למי שמבטל הכנה של שבת

מעשה שמובא בספר חסידים (סימן קכב) באשה אחת שהיתה טווה בערב שבת ולא היתה עוסקת בצרכי שבת כראוי ומתה, ראה אחד בחלום שהיו שורפים עיניה וידיה בנעורת של פשתן, שאל למה דינה בכך, השיבו לו מפני שהיתה עוסקת בערב שבת בפשתן ולא היתה עוסקת בצרכי שבת.

דברים שתקנו בגלל טורח ערב שבת

אין אליהו בא: כבר מובטח להם לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח (פסחים יג,

א) וביאר רש"י (שם ד"ה מפני הטורח) שיש להן לעסוק בסעודות שבת ויטרו.

תענית בערב שבת: לא היו מתענים בערב שבת מפני כבוד השבת (תענית כז, ב).

גשם בערב שבת: גשם שיורד בערב שבת סימן קללה (תענית ח, ב) וביאר רש"י (שם ד"ה סימן קללה) שבני אדם צריכים לחזור בשוק לקנות סעודת שבת.

לטרור בהכנות לשבת

ראוי לאדם להיות זריז בהכנות אלו ויעשה אותם בשמחה ובהיבה יתירה וידמה לעצמו כאילו שמע שהמלך רוצה לבוא להתאכסן אצלו שבדאי ישמח שמחה גדולה לקבלו בצל קורתו... ומי לנו גדול משבת מלכתא (ע"פ ספר חסידים קמט).

גודל מעלת הכנת צרכי שבת

זמן השבת בעולם הבא נחשב מהזמן שהתחיל להתעסק בצרכי שבת לפי מה שידוע מחז"ל שמי ששומר שבת בעולם הזה, אפילו אם נתחייב חס וחלילה עונש גיהנום עבור עוונותיו, אינו נענש שם ביום השבת, ונחשב זמן השבת עבורו מהזמן שהתחיל בערב שבת להתעסק בצרכי השבת, ומגינה עליו זכות השבת, (חפץ חיים בספרו שם עולם ח"א פרק ד בשם גדול אחד).

טעימת מאכלים

מצוה לטעום מכל תבשיל בערב שבת (מג"א רנ"א, משנ"ב שם ס"ק ב), **בשער הציציון** (שם) **מביא (בשם שולחן שלמה) דעצם הטעימה היא מצווה.**

רמז לדבר: מלשון התפילה [מוסף של שבת תכנת שבת] "טועמיה חיים זכו" (מטה משה עמוד העבודה שבת סימן תח בשם הירושלמי שלא נמצא לפנינו).

והטעם: כדי לתקנם יפה כהוגן (משנ"ב שם), כדי שיאכל לתאבון בלילה (כל בו סימן ל, מטה משה שם).

טעם אחר: דוגמת אדם המכין סעודה למלך שטועם התבשילים אם הם טובים או חסרים איזה תבלינים, וזבה מראה שברצונו לקבל פני המלך בסבר פנים יפות (האר"י הקדוש שער הכוונות שער ענין טבילת ע"ש).

טעם אחר: כדי שלא יבוא לידי כעס על בני ביתו בגלל הקדחת התבשיל וכתוב (איוב ה כד) "וידעת כי שלום אהלך" ומוקמינן ליה בשבת (לד, א) בהדלקת הנר וכל שכן שצריך להזהר פן יקדיח התבשיל (מחזור ויטרי סימן קצא תפילת מוסף של שבת).

טעם אחר: כדי שלא יבוא לידי חילול שבת בהוספת תבלינים בשבת באופן האסור משום בישול (שמירת שבת כהלכתו פרק מב הערה רלב).

בסגולותיה

כל הטועם מהתבשילים בערב שבת מאריכים לו ימיו ושנותיו ועל זה אמרו "טועמיה חיים זכו" (של"ה בשם הירושלמי לא נמצא לפנינו, מחזור ויטרי ח"א סימן קצא תפילת מוסף של שבת, מטה משה עמוד העבודה שבת, ראש חודש, ברכת הלבנה סימן תח).

הטעם למקילים ולא טועמים: לפי שסמכו על טעימת שהם

מבשלות ובקיאאות יותר בזה (ליקוט מהרי"ח סדר הנהגת ערב שבת). **ויש הנוהגים:** לטעום רק תבשיל אחד בכדי לתקן טועמיה חיים זכו ומסתפקים בתבשיל אחד בלבד (ליקוטי מהרי"ח שם עין שם). **יש האומרים:** בשעת הטעימה "טועמיה חיים זכו" (משמרת שלום סימן כה).

כוונה בטעימה

יש אומרים: שיש לכיון להנות בתורת אכילה, דאם דעתו רק כדי לתקן המאכל אסור לברך (קובץ מאור חיים על פי שו"ע ר"י ומשנ"ב שם ס"ק יד).

קדושת ערב שבת מחצות

בקדושת שבת מצאנו שיש קדושת שבת לפני שבת

מנחה בערב שבת

אין אומרים תחנון במנחה של ערב שבת (שו"ע או"ח רסז א), **והטעם:** מפני שהוא סמוך לשבת (משנ"ב לבוש).

תחנון במנחה גדולה: אף במנחה גדולה אין אומרים תחנון.

"שיר המעלות" בברכת המזון

האוכל פת אחרי חצות אומר לפני ברכת המזון "שיר המעלות בשוב ה'" כשבת ולא "על נהרות בבל" כחול (פרי מגדים או"ח רסו מ"ז א).

חיבוט הקבר

קבלה היא בידינו שכל מי שנקבר בערב שבת אחר שעה חמישית מן היום שאין לו חיבוט הקבר, **והטעם:** מכיון שמשעה חמישית מתחיל תוספת קדושת השבת ויש לו דין כאילו נקבר ביום שבת עצמה (ספר שער הכוונות לרבינו חיים ויטל דרוש סדר שבת דרוש א).

רמז לדבר: מדכתיב (בראשית א לה) "יום השישי" ה' יתירה לרמז שה' שעות של יום שישי תכף נסמך אליו ויכולו ונחשב כשבת ממש (ספר מנהגי האר"י פתורא דאבא דף לא).

מחלוקת בערב שבת

בעלות המנחה בערב שבת הוא זמן מסוכן למחלוקת בין איש לאשתו ובין המשרתים והרבה טורח השטן בזה לחרור ריב והאיש הירא יכוף יצרו ולא יעורר שום מחלוקת והקפדה ואדרבה יבקש שלום (חיד"א מורה אצבע אות קמ, עין גיטין נב, א).

לעשות תשובה

יהרהר בתשובה ויפשפש במעשיו בכל ערב שבת, **הטעם:** לפי ששבת נקראת כלה מלכתא וכאילו מקבל פני מלך ואין נאה לקבל פני מלך כשהוא לבוש בגדי סחבות של חלאת עונות (משנ"ב רנ"ב ס"ק ג).

לימוד תורה אחר כגמר הכנות לשבת

אחר שגמר הכנות לשבת וקנית צרכי שבת ראוי להרבות בתורה הקד' (תהילים אור צדיקים) והעוסק בתורה בזמנים אלו שכרו הרבה מאוד.

לישון בערב שבת

יש אומרים: שיש להקפיד ללכת לישון בערב שבת (אבקת וכול סימן קצד בשם בעל יסוד העבודה).